

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
Кафедра інформаційних систем управління

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра соціальних комунікацій та інформаційної діяльності

ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра інформаційної та соціокультурної діяльності

ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA
(Кишинів, Республіка Молдова)

АСОЦІАЦІЯ ДОКУМЕНТОЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

IX Міжнародної науково-практичної конференції

«ІНФОРМАЦІЯ ТА СОЦІУМ»

(07 червня 2024 р.)

Вінниця
2024

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1 СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-ДОКУМЕНТНІ СИСТЕМИ

<i>Артеменкова О. М., доктор філософії, Даценко А. В., здобувачка вищої освіти</i> МАНІПУЛЯЦІЯ У ДІЛОВОМУ СПІЛКУВАННІ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	7
<i>Демчина Л. І., канд. наук із соц. ком., доцент</i> СОЦІАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК СФЕРА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ.....	9
<i>Денисовець І. В., канд. філол. наук, доцент</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ОПЕРАЦІЇ У СТРУКТУРІ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ: СУТНІСТЬ ТА ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ.....	12
<i>Касьян В. В., канд. філос. наук, доцент, Губар С. І., здобувач вищої освіти</i> ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	15
<i>Кулешов С. Г., д-р іст. наук, професор, Бойко В. Ф., канд. іст. наук, ст. дослідник</i> ОРГАНІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АРХІВНОГО ФОНДУ ТА КОМПЛЕКТУВАННЯ АРХІВНИХ УСТАНОВ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ.....	17
<i>Литвин С. Х., д-р іст. наук, професор,</i> <i>Добровольська В. В., д-рка наук із соц. ком., професорка</i> РОЛЬ І МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЇ В НАУКОВОМУ ДОСЛІДЖЕННІ.....	20
<i>Охріменко Г. В., канд. іст. наук, доцент</i> РОЛЬ МЕНЕДЖЕРА СПІЛЬНОТ У РОБОТІ З СИСТЕМАМИ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ.....	25
<i>Спрінсян В. Г., канд. мистецтвознавства, доцент</i> СУЧАСНІ ДОСЛІДЖЕННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ЧИТАННЯ СЕРЕД СТУДЕНТСТВА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА».....	28
<i>Тюрменко І. І., д-р іст. наук, професор, Король А. І., магістрантка</i> АВТОМАТИЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ В МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ.....	31
<i>Тюрменко І. І., д-р іст. наук, професор, Сучкова Н. О., магістрантка</i> ПРОЦЕДУРА ОРГАНІЗАЦІЇ ДОГОВІРНОЇ ТА ТЕНДЕРНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ.....	34
<i>Шевченко О. В., д-р наук із соц. ком., професор</i> РОЛЬ ЕЛЕКТРОННИХ НАУКОВИХ ЖУРНАЛІВ У СТВОРЕННІ ІНФОРМАЦІЙНИХ БАЗ ДАНИХ.....	37
<i>Яременко С. А., канд. філол. наук, доцент</i> СПЕЦИФІКА ПРОЦЕСУ БІБЛІОГРАФУВАННЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ.....	41

СЕКЦІЯ 2 АРХІВНА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА І ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ

<i>Дідух Л. В., канд. іст. наук, Міхалко В. В., канд. техн. наук, доцент</i> ЗБЕРІГАННЯ ВІДДАЛЕНОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО АРХІВНОГО ФОНДУ У ХМАРНИХ СХОВИЩАХ.....	45
--	----

УДК: 021+069+930.25]-045.73:004.77"21"

*Передерій І. Г., д-р іст. наук, професор,
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка», м. Полтава*

СУЧАСНЕ ЦИФРОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ОСНОВА КОНВЕРГЕНЦІЇ БІБЛІОТЕК, АРХІВІВ І МУЗЕЇВ У ХХІ СТ.

Анотація. У статті розглянуто особливості взаємодії бібліотек, музеїв та архівів на сучасному етапі соціального розвитку в контексті спільних завдань і викликів сьогодення, пов'язаних з віртуалізацією більшості сфер, з галуззю культури включно. Обґрунтовано роль цифрового середовища у процесах модернізації діяльності бібліотек, архівів, музеїв та їх систем, а також з'ясовано підстави для їх новітньої об'єктивної конвергенції у відповідних умовах.

Ключові слова: бібліотека, архів, музей, галерея мистецтв, музейництво, комунікація, інформаційна діяльність.

Бібліотеки, архіви та музеї є, напевно, найдавнішими прикладами осередків, основним завданням яких є організація знань. Багато науковців у галузі інформації наразі заявляють, що галереї, бібліотеки, архіви та музеї (LAM – такий узагальнювальний термін-аббревіатура усталився щодо цих установ серед науковців бібліотечної та інформаційної науки; подекуди вживають також аббревіатуру GLAM, додаючи сюди ще й мистецькі галереї) в умовах сучасного розвитку інформаційного суспільства повинні співпрацювати, інакше їм загрожує зникнення. Значною мірою це пов'язано з бурхливим поступом технологій і цифрового середовища, яке домінує майже в усіх сферах життя.

Для таких установ, які традиційно прийнято кваліфікувати як документно-інформаційні, а також інституції пам'яті, що майже до останньої чверті ХХ ст. розвивалися кожен у власному ритмі, до того ж саме у ХХ ст. чи не найбільше «розійшлися», тепер увиразнився абсолютно протилежний тренд: необхідність зближення. Ця необхідність обумовлена саме спільними (багато в чому) викликами і так само схожими можливостями їх подолання завдяки появі і швидкому поширенню інформаційних технологій. Адже саме електронні послуги стають невід'ємним складником їх діяльності в умовах сьогодення. І характер цих послуг певною мірою, незважаючи на специфічні особливості діяльності різних установ у системі LAM, має відповідну суголосність і подібність. Хоча бібліотеки, архіви та музеї ішли різними шляхами до професіоналізації, цифрове середовище разом із численними можливостями для співпраці зближує ці культурні установи тепер. Роль інституцій LAM полягала в усі часи не лише в якості джерела для збору й упорядкування об'єктів, що несуть знання, а й у створенні нових ідей та засобів для посилення циркуляції цих ідей [1, с. 1]. І саме про

цифрову конвергенцію йдеться, коли говоримо про співпрацю музеїв, бібліотек та архівів на сучасному етапі.

Заклади GLAM перетворюються наразі з фізичних на віртуальні. До 1980-х рр. політика управління колекціями, наприклад, для бібліотек була внутрішньою, коли користувачі приходили до фізичної будівлі та вибирали книги, які їх цікавлять. Але після винаходу telnet і World Wide Web у 1990-х роках пошук став доступним віддалено. Хоча ці надзвичайно складні технології розвинулися нещодавно, прагнення для збирання всіх видів медіа в одному сховищі знань має давнє походження. Згадаймо хоча б Музейон в Александрії, який був науковим і культурним центром елліністичного світу, об'єднував бібліотеку, музей, вищу школу, астрономічну обсерваторію, анатомічний театр і низку інших наукових установ. Меценати інтелектуальної еліти в Англії, Сполучених Штатах і Канаді регулярно об'єднували подібні заклади разом, стверджуючи, що вони можуть як піднести культуру загалом, так і виховувати «нижчі» класи, водночас забезпечуючи міста видимими ознаками цивілізації. Прикладом може бути також Музей товариства природознавства Нью-Брансвіка, заснований у Сент-Джоні в 1862 р., який збирав безліч зразків і книг до 1930-х рр [2].

Сьогодні науковці використовують цифрову культурну спадщину в поєднанні з різними інструментами ІКТ для виявлення людських записів різних епох з метою подальшої їх передачі своїм студентам, академічній науковій спільноті та широкій громадськості. У зв'язку з розвитком демократії та створенням сучасних національних держав уявлення про те, як саме інформацію треба збирати, керувати нею та ділитися, змінилися. Сучасних користувачів менше хвилює, де вони можуть знайти свою інформацію: чи то в бібліотеці, чи в музеї, чи в архіві [1, с. 2]. Саме тому, за словами дослідників В. Девіса та К. Говарда, основними характеристиками інституцій LAM сьогодні є оцифрування, відкритий доступ, співпраця та конвергенція, які містить багато питань і викликів, але які спроможні задовольнити потреби користувачів саме у такий спосіб [3].

Для повного розуміння контексту наведемо пояснення терміна «конвергенція» та спробуємо його уточнити саме щодо LAM (GLAM). *Конвергенція загалом – це процес, за допомогою якого дві або більше установи (організації) створюють набір спільних знань через процес побудови знань про соціальну взаємодію.* Послідовне та відкрите спілкування, гнучкість, повага до відмінностей між професіоналами кожної зі сфер, розроблення та впровадження інтегрованих систем онлайн-доступу, добре розроблені метадані, зберігання та доступ є серед ключових тем конвергенції між установами LAM. До того ж треба розуміти, що через економічний тиск зростання витрат, а також зменшення державних доходів установи LAM практично в усьому світі пройшли через серйозні

внутрішні структурні зміни та почали розвивати мережі для спільного використання своїх ресурсів з метою фінансової економії.

Хоча інституції LAM мають кожна свій власний спосіб і політику документування та організації діяльності, наразі вже є низка успішних прикладів, коли вони зближуються одна з одною, і в такий спосіб успішно підвищують ефективність своєї діяльності, адаптуються до карколомних змін суспільного розвитку. До речі, саме здатність адаптуватися до викликів і вимог суспільства є одним із ключових компонентів, завдяки якому інститути LAM виживали протягом століть.

Ще на початку 2000-х рр. виникли Віртуальний музей Канади (www.virtualmuseum.ca) та Інтернет-архів Каліфорнії (www.oac.cdlib.org), які можна вважати першими віртуальними майданчиками, що пропонували сотні тисяч зображень та інтерактивних ігор, а також проводили віртуальні виставки [1, с. 3]. Їх метою було збереження та презентація культурної спадщини включно з природничою історією. У 2020 р. з Віртуального музею Канади (VMC) розвинулися Цифрові музеї Канади (DMC), змінивши інвестиційну програму з загальнодоступного порталу для віртуальних експонатів, який фінансував VMC, на програму, яка інвестує в онлайн-проекти канадських музеїв та організацій спадщини, допомагаючи їм розвивати цифровий потенціал і ділитися історіями та досвідом зі своєю аудиторією.

Ще раніше, на початку ХХ ст., Ньюаркський музей демонстрував разом книги та музейні предмети. В Англії в Музеї Вікторії та Альберта з'явилися великі бібліотеки та спеціалізовані архівні сховища, а також знамениті колекції артефактів. У США Смітсонівський інститут став парасолькою для багатьох музеїв, дослідницьких центрів, бібліотек, архівів і навіть національного зоопарку [4, с. 210–217]. За допомогою спільних та дослідницьких проєктів, пов'язаних із цифровими LAM, ці інституції можуть збагатити сектор культурної спадщини кожної країни.

Але більшість науковців одностайні в думці, що інституції LAM почали системно об'єднуватися та співпрацювати саме з поширенням інформаційних технологій та цифрового збереження, зберігаючи водночас відокремлення традиційних фізичних аспектів своїх окремих сфер [1, с. 17].

Уже з початком ХХІ ст. у всьому світі зростає прагнення до співробітництва й конвергенції LAM (інколи цей процес називають реконвергенцією, підкреслюючи, що такий тренд проявляється у середовищі LAM не вперше). Наприклад, у Данії дев'ять архівів, бібліотек та музеїв об'єдналися і створили NOKS – єдину культурно-історичну базу даних; спільний портал архівів, бібліотек і музеїв було також створено у Німеччині; варто також згадати проєкт Europeana – цифрову

бібліотеку, яка об'єднує ресурси бібліотек, музеїв, архівів та аудіовізуальних колекцій на всьому континенті, а також Інститут музейного та бібліотечного обслуговування (IMLS) у США. Завдяки передовим цифровим технологіям установи GLAM подолали наявні бар'єри і прямують до співпраці та інституційної конвергенції [1, с. 17].

Висновки. Для того, щоб установи LAM перетворилися остаточно на незамінні віртуальні пункти призначення у величезному цифровому інформаційному ландшафті, вони повинні якомога швидше перемістити свої ресурси та послуги в мережу і відповідно реструктуризуватися.

Список використаних джерел

1. Shahed M. History and Reconvergence of (GLAM). A Systematic Literature Review. Brisbane: Queensland University of Technology, 2014. 31 p.
2. Given L., McTavish L. What's Old Is New Again: The Reconvergence of Libraries, Archives, and Museums in the Digital Age. *The Library Quarterly*, 2010. № 80(1), P. 7–32. The University of Chicago Press. URL: <http://www.jstor.org/stable/10.1086/648461>
3. Davis W., Howard K. Cultural policy and Australia's national cultural heritage: issues and challenges in the GLAM landscape. *Australian Library Journal*. 2013. Vol. 62, № 1, P. 15–26. URL: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00049670.2013.774684#.UYX41ZiSjkk>
4. Стороженко Л. В., Передерій І. Г. Зарубіжний досвід упровадження інновацій у практику музейництва. *Гуманітарний вісник Національного університету імені Юрія Кондратюка*: зб. наук. праць / ред. кол.; гол. ред. Л. М. Рибалко. Полтава: Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2020. Вип. 1–2(7). С. 210–217. URL: https://hb.nupp.edu.ua/files/archive/7_2020.pdf#page=210

